

I. Bất chấp hậu quả của khủng hoảng toàn cầu, các nước khu vực châu Á-Thái Bình Dương đang khủng hoảng kinh tế báo cáo các nhà khoa học rằng trung tâm kinh tế và chính trị thế giới thế kỷ 21 cũng như trung tâm của những cạnh tranh, thậm chí trung tâm của cuộc đời đều có thể xảy ra giữa các công quốc hàng đầu và các liên minh của họ đang chuyển đến khu vực Thái Bình Dương. Dương như Thái Bình Dương trở thành “cửa Trung Hải của thế kỷ lai”. Vì thế số phận kinh tế và kinh nghiệm dự đoán về thế kỷ lai phát triển của khu vực có ý nghĩa rất quan trọng trong việc duy trì hòa bình và ổn định không chỉ của khu vực mà còn cả trên thế giới. Những điều kiện trên có thể được báo động bằng một hệ thống các biện pháp xây dựng lòng tin và đẩy mạnh hợp tác giữa các nước trên thế giới các lĩnh vực, đặc biệt là trong lĩnh vực khai thác tài nguyên biển và các tuyến giao thông trên biển quan trọng nhất thế giới.

Xung đột xung quanh chủ quyền đối với các đảo ở Biển Đông thu hút sự chú ý của thế giới đối với mình mà trước đây đã bỏ các chủ đề của “Chiến tranh Lạnh” che lấp. Hiện nay, trong điều kiện thế giới thế giới đang được hình thành, những xung đột này đang nổi lên trên tuyến đầu trong cuộc đấu tranh và cạnh tranh giữa các nước ASEAN với nhau, cũng như giữa một số nước thành viên ASEAN, và ASEAN như là một khối thống nhất với các công quốc nằm ngoài khu vực trong tam giác Trung Quốc-Mỹ-Nhật Bản.

Vấn đề quân sự hóa ngày càng tăng xung quanh các đảo ở Biển Đông nhất định dẫn tới các động thái, với kinh nghiệm chuyển thành xung đột nghiêm trọng với nguy cơ tiềm ẩn rằng sẽ bùng nổ và quy mô các bên tham gia cũng như phạm vi của xung đột.

Bất chấp một loạt các động thái nguy hiểm và thậm chí có xung đột về trạng thái xảy ra trong khu vực quần đảo Trường Sa trong 2-3 năm qua, cùng với hoạt động ngày càng tăng và những hành động cũng như của Trung Quốc, trên thực tế, cho đến nay, nhận thức về mối đe dọa ngày càng tăng đến hòa bình và an ninh quốc tế này vẫn chưa vượt ra ngoài giới hạn giới chuyên gia, và chưa được đưa lên thế giới biết tới, đặc biệt là phương Tây, nơi trước đây nhiều người đã từng tỏ ra nghi ngờ sự cảnh báo của nhà nghiên cứu chính trị Mỹ nổi tiếng S.Huntington về một kịch bản của thế kỷ lai “xung đột giữa các nền văn minh”, mà có thể rất dễ xảy ra ở chính khu vực Biển Đông này.

Tình hình căng thẳng gia tăng ở Biển Đông bắt đầu cách đây không lâu (chỉ khoảng 30-40 năm trước), sau khi Trung Quốc chiếm quần đảo Hoàng Sa vào năm 1974 và sau đó liên tiếp chiếm nhiều đảo ở quần đảo Trường Sa. Kể từ đó, những nỗ lực của Việt Nam và các nước liên quan khác của ASEAN, cũng như việc ký kết để loại bỏ vấn đề song phương và đa phương hay các tuyên bố về cách ứng xử của các Bên ở Biển Đông, hoặc việc các bên tham gia Công ước Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982, hay Tuyên bố 2002 mà Trung Quốc đã ký, hoặc vô số các tuyên bố chung qua các cuộc họp thường định và trao đổi đoàn cấp cao giữa Công cộng sự Việt Nam và Công cộng sự Trung Quốc - cho đến nay đều chưa có hiệu quả chút nào tình hình tranh chấp vẫn đang còn “đóng băng”.

Những mâu thuẫn gay gắt xung quanh chủ quyền lãnh thổ đối với các đảo, vùng biển xung quanh và tài nguyên vẫn chưa được giải quyết và ngày càng trở nên trầm trọng. Nguy cơ thực sự về tranh giành quyền sở hữu nguồn năng lượng và nguồn cá ở Biển Đông sẽ làm các cuộc xung đột đó trầm trọng thêm đến mức có thể làm bùng nổ chủ nghĩa dân tộc ở Trung Quốc cũng như các nước trong khu vực và

khi các sự kiện vượt ra ngoài tầm kiểm soát của chính quyền các nước. Ở Trung Quốc, Đài Loan, Philippin và cả Việt Nam, các đảo luật đã đưa các đảo vào thành một phần của lãnh thổ quốc gia và đời sống tinh thần dân tộc, và các đảo đó đã trở thành biểu tượng dân tộc và thậm chí là điếu kiện để báo động tính chính đáng của các chính phủ, mà đời với họ các đảo phải được báo về “bằng mọi giá”. Điều đó làm tình hình trở nên bất ổn, khó giải quyết và không thể dự đoán được.

II

Trung Quốc là thế lực quan trọng nhất của vùng đảo. Nếu có khả năng thuyết phục được lãnh đạo Trung Quốc giải quyết xung đột một cách hòa bình, thì chúng ta sẽ nhanh chóng thấy được ánh sáng ở cuối đường hầm.

Tất cả chúng ta đều biết rằng chính sách đối ngoại của Trung Quốc trong thời gian trước một phần thuộc vào quyết định của Hội đồng An ninh Quốc gia Trung Quốc. Nó dựa trên lợi ích quốc gia-dân tộc của nhân dân Trung Quốc theo cách hiểu của thế hệ lãnh đạo Trung Quốc hiện nay. Họ tập trung mọi nỗ lực của đất nước vào việc giải quyết các vấn đề phức tạp nảy sinh từ việc mở rộng trading kinh tế cao. Để làm được điều đó, Trung Quốc cần một giai đoạn hòa bình, ổn định chính trị lâu dài trong môi trường quốc tế.

Chính sách của Trung Quốc ở khu vực Châu Á Thái Bình Dương nhóm vào hai hướng chủ yếu: hướng đông và hướng nam. Hướng đông, bao gồm Đài Loan và Nhật Bản, là hướng ưu tiên. Ở hướng nam, lợi ích của Trung Quốc có hướng tới những triển vọng lâu dài hơn? Theo đánh giá của một số nhà phân tích, Trung Quốc sẽ thực hiện chiến lược ổn định quan hệ với các nước láng giềng và thiết lập môi trường hòa bình xung quanh Trung Quốc, nhậm mệnh vào ngoại giao, và tìm kiếm các giải pháp chính trị để giải quyết vấn đề nguồn tài nguyên biển thông qua hợp tác theo nguyên tắc cùng thắng cùng có lợi.

Giải quyết xung đột bằng quân sự là không có lợi và không cần thiết đối với Trung Quốc trong tình thế hiện nay. Những vấn đề của rõ thế hệ lãnh đạo mới của Trung Quốc lên nắm quyền từ năm 2012 sẽ có lập trường như thế nào. Cho đến nay, các nhà lãnh đạo Trung Quốc hoàn toàn không cho thấy những bước “các đi tác chiến lược” trong vấn đề chủ quyền ở Biển Đông.

Trong học thuyết quân sự của Trung Quốc, họ không lo ngại trở ngại sự dõng võ lực hoặc đe dọa sự dõng võ lực để “báo về chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ”. Theo nhận định của chuyên gia hàng đầu về Trung Quốc, giám đốc Viện Viễn Đông Nga, Viện sĩ M.L. Titarenko, đường lối quân sự-chính trị của Trung Quốc trong tương lai gần là rõ ràng và có thể đoán trước được, đó là nhậm vào việc kéo dài thời gian chiến lược dùng để tích lũy lực lượng, để cuối cùng đưa Trung Quốc thành cường quốc khu vực và sau đó là cường quốc hàng đầu của thế giới. Các mục tiêu của thế hệ Trung Quốc bao gồm sự công nhận vô điều kiện của cộng đồng thế giới đối với toàn vẹn lãnh thổ và chủ quyền của Trung Quốc đối với Đài Loan, Tây Tạng, Tân Cương cũng như được quyền của Trung Quốc ở Biển Đông. Cũng theo Titarenko, có ít khả năng Trung Quốc triển khai quân sự để đạt được các mục tiêu đó.

Rõ ràng là cùng với sự lớn mạnh về kinh tế, vai trò của Trung Quốc sẽ tăng lên không chỉ ở khu vực, mà ở tầm cỡ thế giới. Chúng ta, cả Nga lẫn Việt Nam và các nước ASEAN nói chung, phải nhận thức được rằng Trung Quốc có những lợi ích quan trọng trong khu vực. Trong trường hợp này, tôi muốn trích lời của cựu Tổng thống Phi-líp-pin F. Ramos, người mới gần đây đã viết: “Chúng ta phải chấp nhận

thực tế rằng chúng ta phải sống cùng với một Trung Quốc hùng mạnh trong tất cả các lĩnh vực”, và để báo đảm sự ổn định lâu dài trong khu vực châu Á-Thái Bình Dương, “chúng ta cần chuyển từ “Trật tự M” mà đã được báo đảm bằng sự hiện diện quân sự hùng hậu của M, sang “Trật tự châu Á-Thái Bình Dương” trong đó các nước lớn và các nhóm tiểu khu vực có thể đóng góp và chia sẻ trách nhiệm trong việc báo đảm hòa bình và ổn định ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương.

Nguy cơ lớn nhất cho Trung Quốc cũng như cho tất cả các nước láng giềng của Trung Quốc là khả năng dân chúng quá vui mừng vì những thành công không thể chối cãi và sự gia tăng mạnh mẽ của chế độ nhà dân tộc và chế độ nhà sô vanh. Điều quan trọng là các nhà lãnh đạo chính trị Trung Quốc phải hiểu rõ mối nguy hiểm đó. Chế độ Trung Quốc Hồ Chí Minh ào ào nhiều lần để cướp đi điều đó trong các bài phát biểu của mình nhân dịp kỷ niệm 60 năm ngày thành lập nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. Các nhà lãnh đạo Trung Quốc nhận thức về sự phát triển của Trung Quốc gây lo ngại không chỉ cho các nước láng giềng, mà cả phương Tây, nơi mối ngờ vực thay Trung Quốc là một đối thủ đáng kể trước tiên là trong lĩnh vực công nghệ mĩ-kinh tế. Việc coi Trung Quốc là mối đe dọa có thể ảnh hưởng tiêu cực đến chương trình hiện đại hóa và công nghệ việc thực hiện chính sách cải cách và mở cửa của Trung Quốc.

Các quan chức Trung Quốc ngày càng nghiêm túc quan tâm đến dục luân trong nước và thế giới. Vì vậy tất cả những ai mong muốn một quốc gia pháp chính trị hợp lý để giải quyết các xung đột đều phải quan tâm nhiều hơn nữa đến dục luân ở hầu hết các nước quan trọng. Điều đó đòi hỏi không ít nỗ lực: phương tiện và thời gian. Các dự án tích cực và các dự án hợp tác sẽ có nhiều cơ hội thành công hơn nếu nhận được sự ủng hộ của dục luân ở các nước, điều này còn giúp cô lập những người theo đường lối cộng sản.

Vấn đề khó khăn tìm kiếm một giải pháp chính trị “cùng thắng, cùng có lợi”. Nếu ý chí chính trị có thể cao đến mức một quốc gia pháp thông qua đàm phán, tình hình sẽ có cơ hội tiến triển. Xung đột và tranh chấp sẽ đe dọa lợi ích tất cả các bên tranh chấp, do chi phí chính trị và kinh tế cho sự leo thang quân sự sẽ lớn đến mức không bên nào muốn phải gánh chịu. Hiện tại không nước nào trong khu vực có khả năng quân sự cạnh tranh để kháng cự và duy trì những yêu sách của mình, quan hệ giữa các bên nói chung vẫn là hợp tác, và chưa một bên yêu sách nào phát hiện được lợi ích dài hạn và khí đất tự nhiên để dành cho những người. Tuy nhiên, về thời gian những điều đó có thể thay đổi, đặc biệt là khi Trung Quốc hay một bên yêu sách nào đó có được sự mạnh quân sự cho phép họ áp đặt yêu sách của mình thông qua đe dọa hoặc sự dưng vờ lực.

Từ cuối thế kỷ trước giải pháp khoa học đã tính đến khả năng ngày càng lớn khu vực Biên Đông trở thành điểm nóng nguy hiểm của các xung đột quốc tế và họ đã bắt đầu tính toán các phương án có thể để giải quyết vấn đề. Những sáng kiến làm giảm căng thẳng đang tiếp tục được đưa ra. Trong số các sáng kiến, tôi có thể lấy ví dụ như việc phi quân sự hóa ở các đảo tranh chấp; tất cả các cuộc họp thường niên đa phương của các nước liên quan, đưa vấn đề vào chương trình nghị sự của Hội đồng Liên Hợp Quốc; thiết lập cơ chế khai thác chung các nguồn tài nguyên thiên nhiên; hay bắt buộc đối diện cấp cao các nước yêu sách hay một số nước không có yêu sách quy định rõ chuẩn mực sẽ cho những cuộc đàm phán chính thức trong tương lai. Công đã nhiều lần có dự án đàm phán thông qua bên trung

gian thì ba hay thậm chí đưa ra xét xử tại Tòa án Quốc tế của Liên Hợp Quốc. Tất cả những dự án có thể hợp lý đó có một điểm yếu: chúng đều đi ngược lại chính sách chính thức của Trung Quốc mà được thể hiện rõ trong cái gọi là “3 không”: không quốc tế hóa xung đột; không đàm phán đa phương; và không nhận diện một cơ quan độc biệt nào để giải quyết vấn đề. Điều duy nhất chấp nhận được đối với Trung Quốc là duy trì các cuộc đàm phán song phương không chính thức và riêng từng bên yêu sách chủ quyền. Tất cả các bên đó yêu hỏi Trung Quốc nhiều và có những mục đích khác nhau trong quan hệ song phương với Trung Quốc. Kết quả là chúng ta có thể thấy sự bất ổn hoàn toàn.

Thực không may là giữa các nước ASEAN yêu sách chủ quyền cũng không có quan điểm chung. Cho đến nay ASEAN vẫn chưa có cơ chế giải quyết xung đột. Diễn đàn khu vực ASEAN ARF có thể thể hiện tiềm năng về đó trong tương lai. Những hiện tượng vi phạm quyền lý xung đột được thể hiện không phải bởi “phương cách ASEAN” mới tiến, mà bởi “phương cách Trung Quốc”. Trong nhiều năm việc quản lý xung đột hoàn toàn phụ thuộc vào nền ngoại giao Trung Quốc.

Trên cơ sở phân tích tình hình thực tế của ASEAN và ARF, một số chuyên gia đi đến kết luận rằng hoàn toàn không thể tìm ra giải pháp thích đáng trong khuôn khổ ASEAN hay ARF. Vì thế sự lựa chọn tốt nhất cho tất cả là duy trì nguyên trạng quân sự và ngoại giao. Nhưng trên thực tế không có nguyên trạng nào cả. Diễn biến tình hình trở nên ngày càng nguy hiểm cùng với cuộc chạy đua vũ trang ngày càng tăng trong khu vực. Do đó điều cần thiết ở đây không phải là những ngụy biện thiêu khuyến khích đối với các chuyên gia, mà là những sáng kiến xây dựng mới. Rõ ràng rằng việc soạn thảo một hiệp định có thể chấp nhận được [đối với các bên-nd] đòi hỏi thời gian nhiều năm, và nhiều kiên nhẫn và nỗ lực ở tất cả các cấp và các biện pháp. Chúng ta cần nhớ lại rằng Việt Nam và Trung Quốc vừa kết thúc cuộc đàm phán về phân định biên giới trên bờ kéo dài 20 năm. Còn cuộc đàm phán nhấc vẩy giữa Liên Xô và sau đó là Nga và Trung Quốc kéo dài 40 năm.

Một loạt những cơ chế và phương pháp ngoại giao phòng ngừa có thể được sử dụng để giảm căng thẳng, ngăn chặn sự bùng nổ xung đột ở Biển Đông, và tạo dựng cơ sở cho một giải pháp chính trị. Một số mục tiêu cần thực có thể đạt được ở đây. Các nước yêu sách chủ quyền có thể xây dựng bộ quy tắc ứng xử ở Biển Đông và tuân theo theo bộ quy tắc đó. Họ có thể bỏ qua những lý lẽ theo đường lối dân tộc chủ nghĩa và những yêu sách không có cơ sở pháp lý. Họ có thể xây dựng một trang Web quản lý hợp tác trong các lĩnh vực báo và môi trường biển, nghiên cứu khoa học biển, an toàn hàng hải và tìm kiếm, cứu hộ. Họ cũng có thể đàm phán để đưa ra những nguyên tắc tự nguyện liên quan đến các hoạt động quân sự trong các vùng tranh chấp.

Diễn đàn khu vực ASEAN (ARF) vẫn là một thể chế khu vực tương đối mới, và đang dần từng bước trở nên một công cụ quan trọng nhằm duy trì sự hài hòa và ổn định ở khu vực Châu Á-Thái Bình Dương. Mọi cố gắng của ARF nhằm tiếp hợp và áp dụng một hệ thống các biện pháp xây dựng lòng tin trong khu vực đều có ý nghĩa rất quan trọng. Về phương diện này, kinh nghiệm của nhóm các nước ở Biển Đen và việc thành lập một cơ chế độc biệt có tên gọi “Blackseafor” - thỏa thuận hợp tác hải quân trên Biển Đen, là rất hữu ích.

Chúng ta đều biết rằng, ARF và các cuộc họp thường niên ASEAN hoạt động ngày càng hiệu quả hơn như các hoạt động không chính thức được gọi là “kênh hai” của

các trung tâm nghiên cứu và các tổ chức phi chính phủ. Hội thảo về Quần lý xung đột tiềm ẩn trên Biên Đông do Indonesia chủ trì đã tạo cơ hội hợp tác quan trọng cho các vấn đề kết xuất, nhưng các cuộc họp này đã không thể tạo ra những cuộc thảo luận có ý nghĩa về vấn đề quy định đang còn nhiều tranh cãi. Do đó, nên cố gắng nâng tầm các cuộc họp không chính thức này lên nhóm giới quy định vấn đề về quy định hay cố gắng khai thác chung các nguồn tài nguyên thiên nhiên biên. Công cần thiết phải vượt qua khuôn khổ họp trong giới chuyên gia và bắt đầu hợp tác trực tiếp với các tổ chức phi chính phủ có mục tiêu kiến tạo hòa bình, và với những thực thể được gọi là lãnh đạo của dân, nhóm xây dựng một phong trào được thông tin đầy đủ và có ảnh hưởng rộng rãi vì hòa bình và an ninh trong khu vực.

III

Ở đây tôi xin có đôi lời về quan điểm chính thức của Nga.

Biên Đông nằm ở vị trí tiếp giáp cách xa Matxcơva và đang như các vấn đề ở Biên Đông không nằm trong diện ưu tiên trong chính sách đối ngoại và lợi ích của Nga. Nhưng công không hạn chế bởi Nga đang và sẽ mãi là công quốc biên Thái Bình Đông và đất nước của chúng tôi luôn quan tâm sâu sắc đến việc gìn giữ vùng môi trường quốc tế ổn định trong khu vực nhằm bảo đảm tự do hàng hải và thông tin liên lạc trên biển.

Khu vực Châu Á-Thái Bình Đông có tầm quan trọng đối với lợi ích song còn của Nga. Nga có mối liên kết chặt chẽ với khu vực thông qua quan hệ đối tác chiến lược với cả Trung Quốc và Việt Nam. Quan hệ đối tác này là một khuôn khổ tổ chức nhất định cho hoạt động chung của các quốc gia trong trong các lĩnh vực công bố, và kế hoạch cho những triển vọng lâu dài dựa trên sự công nhận, tôn trọng lẫn nhau và cùng hưởng lợi ích của mỗi bên.

Chính vì vậy mà Nga cũng như các nước khác trong khu vực đều mong muốn tình hình khu vực Biên Đông diễn biến theo hướng cho phép các bên xung đột đàm phán về các vấn đề tranh chấp một cách hòa bình, trên cơ sở tôn trọng lẫn nhau, tạo ra một bầu không khí hòa bình, ổn định, tin tưởng và hợp tác lẫn nhau trong khu vực nguy hiểm này.

Nga đã nhiều lần bày tỏ quan điểm của mình coi ASEAN là một trong những trung tâm có ảnh hưởng của thế giới, và mong muốn một Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á mạnh và phát triển ổn định. Trong giới hạn giới Nga, nhiều người cho rằng tiến trình hội nhập sâu rộng ở khu vực Đông Á và tăng cường phối hợp lẫn nhau giữa các quốc gia trong khu vực chắc chắn sẽ dẫn tới giới pháp các bên đều có thể chấp nhận về các vấn đề tồn tại ở khu vực Biên Đông theo hướng khai thác chung các nguồn tài nguyên thiên nhiên giàu có trong khu vực.

Vị trí thành lập công đồng Đông Á vẫn còn là mục tiêu chưa xác định của thế giới. Tuy nhiên, trong giai đoạn xây dựng công đồng hiện nay, câu hỏi lô gích về sự tham gia của Nga trong đó đang được đặt ra. Thật đáng tiếc là vấn đề này, được Tổng thống Nga nêu ra năm 2005 tại Kuala Lumpur, vẫn còn bỏ ngỏ. Trong điều kiện hiện tại, nếu công của một số nước muốn ngăn chặn Nga tham gia đầy đủ quá trình liên kết trong khu vực khó có thể coi là hợp lý. Vì vậy đó có thể gây những hậu quả nghiêm trọng cho Nga nếu nó dẫn đến việc hình thành một khối thịnh vượng mới đóng và liên minh riêng biệt bao gồm những quốc gia nằm dưới sự chi phối của một hay hai công quốc chủ đạo. Rõ ràng rằng Nga không thể quan sát một cách thụ động những biến đổi kinh tế và địa chính trị sâu sắc ngay gần biên giới phía đông của

mình.

Cuộc gặp cấp cao ASEAN-Nga lần thứ hai có thể được tổ chức ở đây, tại Hà Nội, vào năm tới, có thể thay đổi tình huống rất không bình thường này. Chương trình nghị sự sẽ bao gồm tất cả các mối liên kết giữa Nga và ASEAN, và kết quả của cuộc gặp cấp cao đó có thể là việc thông qua văn kiện chính thức chung phản ánh đồng ý của các bên đối với kiến trúc an ninh và hợp tác ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương trong tương lai. Vì thế khó có thể đánh giá quá cao ý nghĩa của cuộc gặp thường định sắp tới.

Tháng 7/2009, trong thời gian diễn ra cuộc họp của ARF, phát biểu tại trường Đại học Tổng hợp Bình Xuyên, Bộ trưởng Ngoại giao Nga S.Lavrov đã nói: “Các nước chúng ta có không gian rộng lớn cho những hành động chung để cùng xây dựng hòa bình, ổn định và an ninh trong khu vực châu Á-Thái Bình Dương. Nga luôn ủng hộ mọi kiến trúc an ninh và hợp tác bình đẳng và minh bạch ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương dựa trên những nguyên tắc tập thể, thừa nhận các tiêu chuẩn và nguyên tắc của Luật pháp quốc tế, và chấp nhận đồng ý thoả thuận và đàm phán với tất cả các cách là công bằng giữa quy tắc cho tất cả các văn phòng hợp tác. Tất cả những gì được chúng ta gọi là “phương cách ASEAN”. Theo phương cách này, không cần đến sự quân sự, tăng cường sức mạnh quân đội, không làm tổn hại an ninh của các quốc gia khác, không xây dựng các căn cứ quân sự ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương và các liên minh quân sự, không triển khai hệ thống phòng thủ chống tên lửa khu vực mà có thể phá hủy thế cân bằng chiến lược. Mọi kiến trúc như thế chỉ có thể được thiết lập thông qua phát triển ngoại giao đa phương, các cuộc tiếp xúc giữa các tổ chức và diễn đàn khu vực và điều quan trọng nhất là phải tôn trọng lẫn nhau và tính đồng lợi ích của nhau”.

Thực tế là khó có thể nói điều gì rõ ràng hơn.

Xin cảm ơn sự chú ý của các bạn./.

TS. G. M. Lokshin, Viện Viện Ông, Viện Hàn lâm Khoa học Nga

[Download bản PDF](#)